

Словенска терминологија данас

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC MEETINGS

Volume CLXVII

DEPARTMENT OF LANGUAGE AND LITERATURE

Book 28

SLAVONIC TERMINOLOGY TODAY

Accepted at the 5th meeting of the Department of Language and Literature
of 30th May, 2017, on the basis of reviews presented by *Predrag Piper*
and *Rajna Dragičević*

Editors

PREDRAG PIPER, full member of the Academy
Dr VLADAN JOVANOVIĆ

BELGRADE

2017

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига CLXVII

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Књига 28

СЛОВЕНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА ДАНАС

Примљено на V скупу Одељења језика и књижевности
од 30. маја 2017. године, на основу реферата
академика *Предрага Пипера* и проф. др *Рајне Драгићевић*

Уредници

академик ПРЕДРАГ ПИПЕР

др ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ

БЕОГРАД

2017

Издају
Српска академија наука и уметности
и
Институт за српски језик САНУ

Уређивачки одбор

Предраг Пипер, редовни члан САНУ, Слободан Реметић, редовни члан АНУРС,
проф. др Мато Пижурица, проф. др Срето Танасић, проф. др Софија
Милорадовић, проф. др Рајна Драгићевић, доц. др Исидора Бјелаковић,
проф. др Викторија Людвигвна Иващенко, проф. др Сергей Викторович
Гринев-Гриневић, др Сергей Дмитриевич Шелов, prof. dr Ewa Wolnicz-Pawłowska,
к. ф. н. Вячеслав Константинович Щербин, др Марина Спасојевић и
др Владан Јовановић

Рецензенти појединачних радова

проф. др Слободан Реметић, редовни члан АНУРС, проф. др Гордана Јовановић,
проф. др Мато Пижурица, проф. др Људмила Поповић, проф. др Срето Танасић,
dr Peter Weiss, prof. dr Ewa Wolnicz-Pawłowska, проф. др Рајна Драгићевић,
проф. др Душко Витас, проф. др Сергей Викторович Гринев-Гриневић,
проф. др Софија Милорадовић, проф. др Александар Милановић, др Марта
Бјелетић, др Снежана Петровић, др Викторија Людвигвна Иващенко,
доц. др Исидора Бјелаковић, к.ф.н. Вячеслав Константинович Щербин,
др Владан Јовановић

Лектор и коректор радова на српском језику
Марија Селаковић

Коректура резимеа на енглеском језику
Clare McGinn Zubac

Превод и коректура резимеа на руском језику
Свејлана Гољак, Эльвира Анатольевна Сорокина

Коректура радова на руском језику
Эльвира Анатольевна Сорокина

Припрема за штампу
Милан Тасић

Тираж 400 примерака

Штампа
Службени гласник, Београд

САДРЖАЈ

Уводно слово 9

I. ПОГЛЕД НА РАЗВОЈ ТЕРМИНОЛОШКИХ И ТЕРМИНОГРАФСКИХ ИСТРАЖИВАЊА У СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА. ПРАВЦИ У ТЕРМИНОЛОГИЈИ

Викторія Людвігівна Іващенко: Слов'янське термінознавство:
проблематика й перспективи розвитку 15

Эльвира Анатольевна Сорокина: Формирование теории
языка для специальных целей (ЯСЦ) 29

Сергей Викторович Гринев-Гриневич: Антропологистика
как современное развитие терминоведения 41

Кацярына Пятроўна Любецкая: Спецыяльная лексіка
беларускай мовы як аб'ект даследавання беларускіх
лінгвістаў у канцы ХХ – пачатку ХХІ стст. 51

Marta Małachowicz: Prace dyplomowe z dziedziny terminologii
i terminografii powstałe w instytucie komunikacji
specjalistycznej i interkulturowej uniwersytetu
warszawskiego w latach 2010–2015 61

II. ТЕРМИНОЛОГИЈА И РЕЧНИЦИ

Сергей Дмитриевич Шелов: Универсальный терминологический
словарь: новый тип терминологических словарей 71

Юрий Николаевич Марчук: Проблемы многоязычной
терминографии 85

Марија С. Ђинђић: Обрада лингвистичких и
граматичких термина у двојезичном описном
речнику (на примеру Новог турско-српског речника /
Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük) 91

Данко Шипка: Двојезична терминологија исламских термина	101
Рада Стијовић, Олга Сабо, Ранка Станковић: Речник САНУ као база терминолошких речника (на примеру Речника кулинарства)	109
Володимир Володимирович Дубичинський: Терминографичні праці харківських лексикографів	125
Вячеслав Константинович Щербин: Отраслевая лексикографија Беларуси	135

III. ГРАМАТИЧКА И ЛИНГВИСТИЧКА ТЕРМИНОЛОГИЈА

Јованка Радић: О логичким основама српских лингвистичких термина на <i>-ица</i> и <i>-ина</i>	149
Милош М. Ковачевић: О термину субјекат у србистици	173
Вељко Ж. Брборић: Српска правописна терминологија данас – у науци и настави	187
Драго Тешановић: Централни и периферни суфикси у српској дериватологији	197
Сања Ж. Ђуровић: Основни појмови морфематике српског језика	213
Марина Љ. Спасојевић: Појмовно-терминолошки апарат при проучавању глаголског вида и сродних појава у србистици у светлу аспектолошких приступа	229
Наташа С. Вуловић: Употреба основних фразеолошких термина у српској (и словенској) лингвистици	243
Владан З. Јовановић: Српска терминологија у <i>Речнику словенске лингвистичке терминологије</i> из угла савременог стања српске лингвистике	253
Milan Harvalík: Slovánská onomastická terminologie v mezinárodním kontextu	267
Iveta Valentová: Slovenská onomastická terminológia	277

IV. СТАНДАРДИЗАЦИЈА ТЕРМИНА У ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ. ТЕРМИНИ И КЊИЖЕВНОЈЕЗИЧКА НОРМА

Виктор Д. Савић: Српски називи документа у средњем веку – према самим документима (1189–1346)	291
Исидора Г. Бјелаковић: Синонимија у терминологији код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и астрономија)	305
Александар М. Милановић: Развој српске терминолошке мисли у 19. веку: допринос Лазе Костића	317

Марина С. Јањић: Школска терминологија у дијахронијској перспективи	331
Ewa Wolnicz-Pawłowska: Problemy terminologiczne w działalności UNGEGN	343
Tanja Fajfar: Jezikovnokulturna ustreznost kot terminološko načelo	351
Mojca Žagar Karer: Terminološko svetovanje: izkušnje in perspektive	361
Lana Hudeček: Anglizmi u hrvatskome nazivlju	371
Milica Mihaljević: Terminologija kao deskriptivna ili preskriptivna znanost – stanje u Hrvatskoj	383

V. ТЕРМИН И ЛЕКСИЧКИ СИСТЕМ

Милорад П. Дешић: Специјална лексика и полисемија	407
Рајна М. Драгићевић: Детерминологизација као процес општег лексичког фонда	417
Mariusz Górnicz: Czy naukowcy z krajów słowiańskich lubią terminy metafory?	425

VI. ФУНКЦИОНАЛНА РАСЛОЈЕНОСТ ТЕРМИНОЛОШКОГ ИЗРАЗА – НАУЧНА, ПРОФЕСИОНАЛНА (СТРУЧНА) ТЕРМИНОЛОГИЈА И СПЕЦИЈАЛНА ЛЕКСИКА ДУХОВНЕ И МАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРЕ НАРОДНИХ ГОВОРА

Ружица С. Левушкина: Лексеме из општег лексичког фонда као термини у сфери православне духовности	439
Альбіна Анатоліївна Ковтун: Способи непрямой номінації релігійних понять в українській мові	451
Ђорђе Р. Оташевић: Рад на српској слободнотидарској терминологији	461
Гордана Р. Штасни: Термини у домену нанотехнологије	469
Оксана Чмелікова-Газдошова: Субстантивовані прикметники в українській і чеській юридичній термінології	481
Бојана С. Милосављевић: Филозофска лексика у речнику и у говору	493
Милан С. Ајдановић: Грецизми у српском географском терминосистему	509
Валентина Федоровна Новодранова: Когнитивное моделирование терминосистемы предметной области знания	521
Ольга Михайловна Рылкина: Способы терминообразования русских нозологических терминов (на материале русскоязычной терминологии детской кардиологии)	529

Тамара Валентиновна Рожкова: Статус и типологизация глагола в медицинской терминологии	537
Елена Викторовна Рыжкина: О некоторых динамических процессах в современной русской терминологии	549
Маргарита Николаевна Лазарева: О соотношении интернационального и национального в научных названиях растений (на материале русского языка)	557
Оксана Вікторівна Нарушевич-Васильсва: Семантико-тематична та категорійно-поняттєва організація української термінології харчової промисловості	567
Драгана И. Радовановић: Од Вукове трпезе из његовог Рјечника до Матичиног једнотомника	577
Неђо Г. Јошић: Народни називи воћака код Срба и критеријуми њиховог раслојавања	587
Мирјана С. Петровић-Савић: Из географске терминологије Јадра	599
Ивана В. Лазић-Коњик: Лексика традиционалне културе према тематским пољима	613
Софија Ј. Мићић-Кандијаш: Лексиколошки и лексикографски аспекти превођења енглеских медицинских израза на српски	625

VII. ЕЛЕКТРОНСКЕ ТЕРМИНОЛОШКЕ БАЗЕ ПОДАТАКА И ЊИХОВА ПРИМЕНА У ТЕРМИНОЛОГИЈИ, ТЕРМИНОГРАФИЈИ И ЛЕКСИКОГРАФИЈИ. ТЕРМИНОЛОШКИ САЈТОВИ И ПОРТАЛИ

Александр Васильевич Зубов: Способы автоматического извлечения терминов из текста	639
Paweł Kowalski, Zofia Rudnik-Karwatowa: Wykorzystanie terminologii w systemie informacyjno-wyszukiwawczym językoznawstwa sławistycznego iSybisław	643
Maja Bratanić, Ana Ostroški Anić, Siniša Runjaić: Od baze do portala – razvoj nacionalne terminološke infrastrukture	657
Jana Levická: Počiatky slovenskej terminologickej databázy a jej súčasnosť a budúcnosť	667
Максим Олегович Вакуленко: Віртуальна українсько-російсько-англійська термінографічна лабораторія з фізики: сучасні лінгвістичні технології у фаховій мові	679

УВОДНО СЛОВО

Зборник пред нама настао је из реферата изложених на Међународном научном симпозијуму *Словенска терминологија данас*, који се одржао 11–13. маја 2016. године у Београду, у организацији Српске академије наука и уметности (Одељења језика и књижевности), Института за српски језик САНУ, Академије наука и умјетности Републике Српске (Одјељења књижевности и умјетности) и Матице српске. У Организационом одбору скупа били су: Предраг Пипер, редовни члан САНУ, Слободан Реметић, редовни члан АНУРС, проф. др Срето Танасић, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Рајна Драгићевић, доц. др Исидора Бјелаковић, др Викторија Људвиговна Ивашченко, к. ф. н. Вјачеслав Константинович Шчербин и др Владан Јовановић. Секретари Организационог одбора били су др Марина Спасојевић и др Мирјана Петровић-Савић, а научни секретари: Весна Ђорђевић и Бојана Томић. Будући да је један од основних циљева с којим је основано Друштво српске словесности био рад на стварању српске научне терминологије, одржавање Симпозијума у оквиру програма обележавања 175 година од оснивања Друштва, данас Српске академије наука и уметности, била је прилика изнова се подсетити овог важног догађаја.

На Међународном научном симпозијуму *Словенска терминологија данас* изложено је 63 реферата, а учесници су били из 11 земаља: Србије, Републике Српске (Босна и Херцеговина), Хрватске, Словеније, Пољске, Чешке, Словачке, Русије, Белорусије, Украјине и Сједињених Америчких Држава.

Првог дана, пре него што је Симпозијум званично био отворен, одржан је састанак чланова Терминолошке комисије при Међународном комитету слависта, по унапред припремљеном програму Комисије. На састанку Комисије, поред осталог, разговарано је о динамици рада на изради колективне монографије *Словенска терминологија крајем 20. и почетком 21. века* и изради библиографије радова из терминолошке лингвистичке проблематике за поменути период. Поред чланова Комисије, на Симпозијуму су учествовали домаћи и страни филолози из више лингвистичких дисциплина, будући да терминологија представља важан сегмент номенклатуре сваке појединачне науке, дисциплине, па тако и лингвистике у целини.

Скуп је отворен поздравном речју потпредседника Српске академије наука и уметности академика Љубомира Максимовића, а потом су поздравне речи упутили и представници других установа у својству организатора и покровитеља скупа: проф. др Слободан Реметић, редовни члан Академије наука и умјетности Републике Српске, др Миодраг Матицки, потпредседник Матице српске, проф. др Срето Танасић, директор Института за српски језик САНУ, и проф. др Љиљана Бајић у име Савеза славистичких друштава Србије и Међународног комитета слависта. На пленарној седници, којој су председавали академик Предраг Пипер, др Викторија Људвиговна Ивашченко и проф. др Срето Танасић, изложено је седам реферата, у којима су представљена истраживања у области терминологије из седам словенских лингвистичких средина: Украјине, Русије, Словеније, Белорусије, Пољске, Хрватске и Србије.

Другог дана скупа организоване су две паралелне секције, уобличене у два преподневна и два послеподневна блока. Након сваког блока предвиђена је и реализована петнаестоминутна дискусија. У оквиру прве секције изложено је деветнаест реферата, у којима су обрађивани проблеми из лингвистичке терминологије у словенским језицима, затим представљене анализе термина из разних области знања и стваралаштва из угла етимологије, историјског развоја и савременог стања, анализирана практична питања упоредне и вишејезичне терминологије и терминографије. У оквиру друге секције, изложено је деветнаест реферата, у којима су обрађене теме везане за место термина у лексичком систему словенских језика, упоредно изучавање терминолошких система, израду терминолошких електронских база и портала, као и израду терминолошких речника.

Током трећег дана скупа паралелне секције подразумевале су преподневни и један послеподневни блок (само у првој секцији), након којих је, такође, организована петнаестоминутна дискусија. У оквиру прве секције изложено је дванаест, а током друге секције седам реферата. У рефератима су обрађиване теме које се односе на функционалну раслојеност терминолошког израза, затим питање терминологије у језицима специјалне намене, проблем интернационализације и национализације у терминологији словенских језика итд. С обзиром на славистичку природу скупа, теме реферата, као што је било очекивано, у првом реду биле су посвећене дескриптивним, нормативним и компаративним аспектима словенске терминологије данас и у њеној историји.

Радови представљени у овом зборнику одражавају главне токове у којима се у словенском свету данас развија терминологија схваћена у два основним значењима – као 1) уређен систем специјалних лексичких јединица у служби одређене науке, струке, духовности, уметности и сл. и као 2) аутономна лингвистичка дисциплина која се бави изучавањем термина као

јединица термилошког система. Садржај зборника чине радови који су груписани у оквиру следећих целина: *I. Поглед на развој термилошких и термилографских израживања у словенским језицима. Правци у терминологији, II. Терминологија и речници, III. Грамаћичка и лингвистичка терминологија, IV. Стандардизација терминологије у прошлости и садашњости. Термини и књижевнојезичка норма, V. Термин и лексички систем, VI. Функционална слојеност термилошког израза – научна, стручна (професионална) терминологија и специјална лексика духовне и материјалне културе народних говора, и, као последње поглавље, VII. Електронске термилошке базе података и њихова примена у терминологији, термилографији и лексикографији. Термилошки сајтови и портали.*

Овај симпозијум била је zgodна прилика да се сагледа српска термилологија у ширем словенском лингвистичком контексту, да се погледа оно што је досад урађено и оно што још треба урадити. С друге стране, учешће великог броја домаћих лингвиста на скупу и објављивање њихових радова у овом зборнику омогућује да се српска лингвистика у пољу термилологије на ваљан начин представи широј словенској публици.

Уредници

PRACE DYPLOMOWE Z DZIEDZINY TERMINOLOGII I
TERMINOGRAFII POWSTAŁE W INSTYTUCIE KOMUNIKACJI
SPECJALISTYCZNEJ I INTERKULTUROWEJ
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO W LATACH 2011–2015

Marta Małachowicz*

Artykuł omawia dorobek w dziedzinie terminologii i terminografii zgromadzony w ciągu pięciu lat, w okresie 2011–2015 r., w ramach seminariów licencjackich i magisterskich prowadzonych w Instytucie Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej Uniwersytetu Warszawskiego. Analiza przedstawia tematykę prac dyplomowych, statystykę dziedzin, z których terminologię podejmują się badać studenci oraz sposoby reprezentacji danych terminologicznych w tworzonych na potrzeby prac dyplomowych różnego rodzaju produktach terminograficznych. Tekst kończy się wnioskami dotyczącymi wyzwań w zakresie gromadzenia, upowszechniania i wykorzystania opracowanej terminologii.

Słowa kluczowe: badania nad komunikacją specjalistyczną, kształcenie uniwersyteckie, praca dyplomowa, terminologia, terminografia

Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej Uniwersytetu Warszawskiego (IKSI UW) prowadzi systematyczne badania nad komunikacją specjalistyczną jako jedna z niewielu jednostek akademickich w Polsce. Początki tych badań sięgają roku 2000, kiedy na Uniwersytecie Warszawskim utworzona została Katedra Języków Specjalistycznych (jej założycielem i kierownikiem był prof. Jurij Lukszyn). W 2010 r. w wyniku połączenia dwóch Katedr Wydziału Lingwistyki Stosowanej, a mianowicie Katedry Języków Specjalistycznych i Katedry Teorii Języków i Akwizycji Językowej, powstał Instytut Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej (IKLA), który zmienił w 2014 r. nazwę na obecnie obowiązującą, tj. Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej (IKSI). Instytut prowadzi obecnie kształcenie na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Na studiach stacjonarnych zajęcia oferowane są w czterech sekcjach językowych (angielskiej, niemieckiej, rosyjskiej i włoskiej), natomiast na studiach niestacjonarnych w pięciu sekcjach językowych (angielskiej, niemieckiej, rosyjskiej, włoskiej i hiszpańskiej). W programie obu rodzajów studiów przewidziane są takie przedmioty, jak: warsztaty tłumaczeniowe tekstów specjalistycznych, analiza

* Uniwersytet Warszawski, Polska; m.malachowicz@uw.edu.pl

komparatystyczna tekstów specjalistycznych, stylistyka tekstu specjalistycznego, wprowadzenie do leksykografii, terminologia i terminografia i in. W ramach tłumaczeń specjalistycznych oferowane są do wyboru różne specjalności, w zależności od deklarowanego zainteresowania studentów i możliwości kadry dydaktycznej. Najszerszy wachlarz wyboru specjalności oferowany jest w sekcji angielskiej i są to m.in. takie dziedziny, jak: prawo (gospodarcze, karne, Unii Europejskiej itp.), marketing i zarządzanie, wojskowość, informatyka, turystyka i in.

Od początków swego istnienia na Uniwersytecie Warszawskim jednostka starała się i w badaniach, i w kształceniu studentów podejmować i rozwijać tematy związane z komunikacją specjalistyczną, a więc m.in. teorię języków specjalistycznych, dydaktykę języków specjalistycznych, translację tekstów specjalistycznych, dydaktykę translacji tekstów specjalistycznych, leksykologię i terminologię, a także leksykografię i terminografię. Na przestrzeni kilkunastu lat funkcjonowania Instytutu powstało w nim kilkanaście rozpraw doktorskich, dotyczących wymienionych zagadnień (Waszczuk-Zin 2009: 451–455). W niniejszym artykule skupimy się na omówieniu dorobku w dziedzinie terminologii i terminografii zgromadzonego w ciągu pięciu lat, w okresie 2011–2015 r., w ramach seminariów licencjackich i magisterskich. Analiza ma na celu przedstawienie tematyki prac dyplomowych, podstawowych założeń teoretycznych, sposobów reprezentacji danych terminologicznych w tworzonych na potrzeby prac dyplomowych różnego rodzaju produktach terminograficznych oraz ich zakresu dziedzinowego.

Na Uniwersytecie Warszawskim dane na temat prac dyplomowych są archiwizowane w systemie internetowym o nazwie Archiwum Prac Dyplomowych (APD), który stanowi ogólnouniwersyteckie repozytorium tekstów naukowych. Jest to serwis, który gromadzi w jednym miejscu wszystkie prace dyplomowe pisane na UW. Prace te przechowywane są w postaci elektronicznej, w formacie Adobe PDF. Archiwum ułatwia katalogowanie i wyszukiwanie prac dyplomowych, jedną z jego funkcji jest również pomoc w wykrywaniu przypadków plagiatów. Złożenie elektronicznej wersji pracy dyplomowej w archiwum jest obowiązkowe. Z systemu korzysta zarówno student, jak i opiekun pracy wraz z recenzentem. Czynności, które muszą oni podjąć w celu złożenia elektronicznej wersji pracy dyplomowej, nie są trudne – wszystkie opisane są w poradniku, który wyjaśnia, jak korzystać z serwisu (<https://apd.uw.edu.pl/static/pl-usos-apd2.pdf>).

Na podstawie danych systemu APD autorka niniejszego artykułu stwierdziła, iż w omawianym okresie obronionych zostało w sumie 287 prac licencjackich i 584 prace magisterskie, których tematyka dotyczyła języków specjalistycznych, ewentualnie terminologii wybranej dziedziny oraz terminografii. Liczbę prac dyplomowych w podziale na poszczególne lata przedstawia tabela I.

Na podstawie klasyfikacji tematów prac dyplomowych wyszczególnione zostały cztery główne obszary tematyczne, które badane były w tym okresie przez

uczestników seminariów licencjackich i magisterskich, a mianowicie: słownik (terminologiczny), analiza tekstów specjalistycznych (TS)/ języków specjalistycznych (JS), analiza leksykonu terminologicznego wybranej dziedziny, zapożyczenia w terminologii/ tekstach specjalistycznych z danej dziedziny. Na przeanalizowanych 871 tytułów znakomita większość z nich dotyczyła słownika. Na wykresie I. w ujęciu liczbowym przedstawiono cztery wyszczególnione obszary tematyczne.

Pierwszy, najpopularniejszy, temat (słownik) realizowany był w pracach dyplomowych na wiele sposobów. Analiza tytułów pozwoliła stwierdzić, że najchętniej opracowywanym przez studentów produktem terminograficznym był słownik terminologiczny, nazywany również „słownikiem terminów/ nomenklatury”, „słownikiem specjalistycznym” lub „słownikiem branżowym”. Ze względu na to, że autorka niniejszej analizy nie dokonała przeglądu zawartości wszystkich prac, nie da się z całą pewnością stwierdzić, czy założenia kompozycyjne tych słowników były jednolite, ale z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że były różne, w zależności od pomysłu studenta i wskazówek opiekuna pracy. Na drugim miejscu znalazł się bank danych terminologicznych – tego typu prace powstały prawie wyłącznie w sekcji niemieckiej, gdzie na podstawie upowszechnionej przez jednego z wykładowców metodologii tworzenia tego typu produktu terminograficznego opracowano ustandaryzowane pod względem kompozycji prace dyplomowe. Oprócz wymienionych, opracowane zostały również następujące rodzaje słowników: słownik eksplikacyjny/ deskrypcyjny/ definicyjny/ encyklopedyczny, słownik modułowy, słownik tematyczny, słownik ilustrowany, słownik kontekstowy, słownik-minimum terminologiczne, słownik frekwencyjny, tezaurus, słownik asocjacyjny. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że według ogólnych wymogów zatwierdzonych przez radę naukową Instytutu, dotyczących prac dyplomowych o tematyce leksykograficznej/ terminograficznej, zakłada się opracowanie 40–80 haseł w pracy licencjackiej oraz 100–200 haseł w pracy magisterskiej w zależności od typu słownika i jego mikrostruktury.

Bardzo duża różnorodność cechuje zakres dziedzinowy opracowanych słowników. Liczba dyscyplin, które badali studenci, to wielkość rzędu kilkuset branż, które dają się zaklasyfikować do około dwudziestu bardziej ogólnych dziedzin wiedzy, np. w ramach dziedziny określonej przez autorkę niniejszej analizy jako wojskowość pojawiły się: balistyka, system przeciwrakietowy ziemia-powietrze, uzbrojenie lotnictwa, klasyfikacja broni, broń biała sieczna, samoloty myśliwskie, słownik dla żołnierzy wyjeżdżających na misje pokojowe, międzynarodowe działania ratownicze w ramach Europejskiego mechanizmu ochrony ludności, techniki ratownicze i sprzęt w ratownictwie wodnym, armatura wodno-pianowa i sprzęt ochrony dróg oddechowych strażaka, bezpieczeństwo imprez masowych o charakterze międzynarodowym, broń palna używana w czasie II wojny światowej, techniki walki kordem, lotnicze systemy nawigacyjne. Powstały również prace leksykograficzne o tematyce na tyle oryginalnej, że trudno ją przypisać do jakiegóś dziedziny, szerzej reprezentowanej w pracach dyplomowych w badanym okresie,

np. zakony i zgromadzenia zakonne, astrologia, średniowieczne narzędzia tortur, toponimy z regionu Karpat, mitologia słowiańska czy mitologia grecka. Ze względu na ogromną różnorodność dyscyplin reprezentowanych w pracach dyplomowych o charakterze leksykograficznym na potrzeby niniejszego artykułu przedstawiono na wykresach II. i III. liczbę najczęściej i najrzadziej pojawiających się zakresów dziedzinowych jako rekordów w systemie APD. Prezentują one dziedziny subiektywnie uogólnione przez autorkę niniejszego opracowania i dotyczą prac powstałych na przestrzeni wybranych trzech lat, tj. w okresie 2011–2013.

Drugim wspomnianym powyżej zagadnieniem, które studenci często podejmowali w swoich pracach dyplomowych, była analiza tekstów specjalistycznych (TS)/ języków specjalistycznych (JS). W tym obszarze również da się zauważyć różnorodność aspektów badawczych, niemniej można wyróżnić określone tematy dotyczące badania tekstów/ języków specjalistycznych wybranych dziedzin. Poniższy spis przedstawia je skojarzone w trzy grupy według nadrzędnej kategorii tematycznej:

1) analiza leksyki

- idiomy w wybranych TS;
- frazeologizmy w wybranych TS;
- eufemizmy w wybranych TS;
- skrótwce w wybranym rodzaju TS;
- zwroty i wyrażenia najczęstsze frekwencyjnie w wybranych TS;
- analiza nasycenia danych TS określonymi jednostkami (np. wyrazy z przedrostkiem hyper- i hypo-);
- terminologia danej dziedziny w wybranych TS.

2) analiza tekstu jako eksponentu wiedzy specjalistycznej

- porównanie terminologii w artykułach naukowych i tekstach utrwalających terminy;
- sposoby reprezentacji wiedzy specjalistycznej (terminologia) w tekstach autorstwa ekspertów i amatorów;
- metafora w TS;
- struktura danego TS w dwóch wersjach językowych;
- wykładniki relacji (np. przyczynowych) w wybranych TS (w dwóch językach).

3) analiza funkcji tekstu

- analiza tłumaczenia danego TS (pod kątem terminologii i składni);
- analiza kontrastywna wybranych TS równoległych;
- analiza stylistyczna wybranych TS;
- analiza terminograficzna słowników (danego języka/ pary języków) wydanych w wybranym okresie.

Trzecim wyróżnionym przez autorkę zagadnieniem, podejmowanym przez studentów w pracach dyplomowych była analiza leksykonu terminologicznego wybranej dziedziny. Znalazły się tutaj m.in. następujące ujęcia:

- przegląd terminologii wybranej dziedziny;
- porównanie terminologii danej dziedziny w dwóch językach;
- ekwiwalencja przekładu terminów danego JS;
- kolokacje z wybranymi terminami w danym JS;
- złożenia wyrazowe w obrębie wybranej terminologii;
- analiza paradygmatów słowotwórczych w zakresie danej terminologii;
- analiza pól semantycznych wybranych terminów;
- neosemantyzmy w terminologii danej dziedziny;
- terminy i wyrażenia metaforyczne w danym JS;
- synonimy aspektowe w terminologii danej dziedziny;
- wymowa/ błędy w wymowie wybranej terminologii;
- porównanie terminologii danej dziedziny (np. medycyny i anatomii) ze słownictwem potocznym;
- terminologizacja słownictwa z wybranej dziedziny.

Czwarty obszar tematyczny, a mianowicie zapożyczenia w terminologii/ tekstach specjalistycznych z danej dziedziny, był badany rzadziej, więc różnorodność tematów jest tu zdecydowanie mniejsza. Pojawiają się prace dotyczące zapożyczeń leksykalnych, anglicyzmów w różnych językach specjalistycznych czy analizy leksykograficznej wybranych pożyczek.

Przeprowadzona analiza tematów prac licencjackich i magisterskich z dziedziny terminologii i terminografii powstałych w okresie 2011–2015 r. pozwoliła sformułować trzy ważne wnioski. Po pierwsze, przedstawione dane liczbowe jasno wskazują, że na przestrzeni lat zgromadzone zostały znaczne zasoby danych terminologicznych, co więcej, z roku na rok się one powiększają. Od jakiegoś czasu dyskutowany jest w gronie pracowników Instytutu problem gromadzenia, upowszechniania i wykorzystania opracowanej terminologii w sensie opracowania uniwersalnej metodologii, która pomogłaby zwiększyć skuteczność nakładu pracy studentów i opiekunów naukowych i przyniosłaby realny skutek praktyczny w postaci konkretnego produktu, np. bazy terminologicznej. Wiąże się z tym drugi wniosek, a mianowicie problem weryfikacji jakości opisu zgromadzonej terminologii. Z pewnością można założyć, że imponująca różnorodność dyscyplin, których terminologię podjęli się opracować studenci, nie zawsze przekłada się na jakość jej opisu, choćby już tego względu, że trudno byłoby założyć, że przy każdym opracowaniu pojawiła się choćby częściowa konsultacja wyników badań z ekspertami z danej dziedziny. Oczywistym jest też fakt, że promotorzy prac, nie podważając w żadnej mierze ich kompetencji merytorycznych w zakresie lingwistyki, mimo wszelkich starań nie są raczej w stanie obiektywnie ocenić wyników pracy terminologicznej studenta pod kątem ich zgodności z wiedzą fachową z danej dziedziny. Po trzecie, w analizowanym okresie pojawiło się sporo prac leksykograficznych, w których dubluje się zakres dziedzinowy bez poszerzania tematyki. Są to na przykład słowniki żeglarstwa (6), budowy jachtów (3),

terminologii barmańskiej (3) i in. Opracowanie wspólnej dla wszystkich sekcji językowych bazy terminologicznej z pewnością pomogłoby uniknąć dublowania tematyki prac, a dzięki umożliwieniu przeglądu zgromadzonego wcześniej dorobku mogłoby stanowić inspirację dla studentów przy wyborze własnego tematu przyszłej pracy dyplomowej.

LITERATURA

Waszczuk-Zin 2009: A. Waszczuk-Zin A. (red.), *W kręgu problematyki technolektalnej. Publikacja jubileuszowa z okazji 10-lecia Katedry Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego*, seria „Publikacja jubileuszowa”, J. Lukszyn (red.), Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

strona internetowa Instytutu Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej: <http://www.iksi.uw.edu.pl/instytut> (dostęp 5.01.2017).

strona internetowa serwisu Archiwum Prac Dyplomowych uniwersytetu Warszawskiego https://apd.uw.edu.pl/?_s=1 (dostęp 5.01.2017).

Марта Малахович

ДИПЛОМНЫЕ РАБОТЫ В ОБЛАСТИ ТЕРМИНОЛОГИИ И ТЕРМИНОГРАФИИ В ИНСТИТУТЕ СПЕЦИАЛЬНОЙ И МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ ВАРШАВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (2011–2015)

Резюме

В статье представлен пример включения обучения в области коммуникации по специальности в университетское образование, что осуществляется в Институте специальной и межкультурной коммуникации Варшавского университета с 2000 г. Автором был проведен анализ дипломных работ из области терминологии и терминографии за 2011–2015 гг. В статье приводятся статистические данные по количеству защищенных работ в данный период, а также темы, разработанные студентами. Среди них оказалось возможным выделить четыре тематические категории, а именно: терминологический словарь, анализ текстов по специальности, анализ терминологического лексикона данной области, заимствования в терминологии данной области. Характеристика данных тематических категорий дается в очередности их популярности. Наиболее популярная тема, терминологический словарь, отражена в разнообразных видах терминографических проектов, а также разнообразии областей, терминология которых исследовалась студентами. Автором приводятся статистические данные по этому поводу в виде схем. Текст завершается выводами, которые касаются возможностей использования собранных терминологических данных, как в плане трудностей организации такого процесса, так и перспектив разработки универсальной методологии.

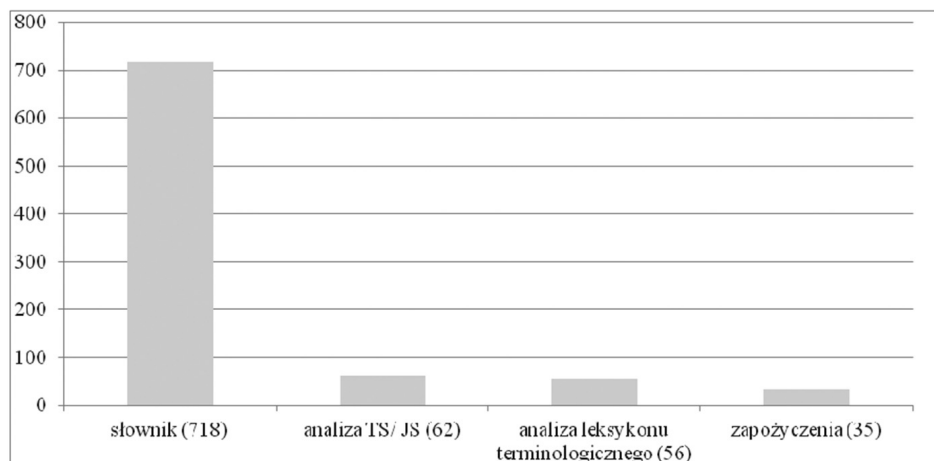
Ключевые слова: исследование коммуникации по специальности, университетское образование, дипломная работа, терминология, терминография

ZAŁĄCZNIKI

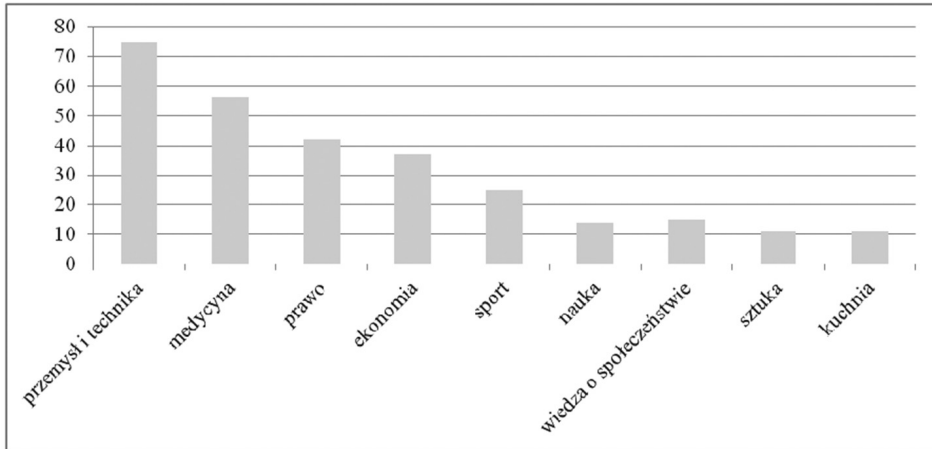
Tabela I. Liczba obronionych prac dyplomowych z dziedziny terminologii i terminografii w IKSI UW w latach 2011–2015

rok	prace licencjackie	prace magisterskie
2011	61	172
2012	67	127
2013	54	87
2014	55	117
2015	50	81
w sumie	287	584
w sumie	871	

Wykres I. Tematy prac dyplomowych w ujęciu liczbowym



Wykres II. Najczęstsze rekordy (zakres dziedzinowy słowników) w okresie 2011–2013 w ujęciu liczbowym



Wykres III. Najrzadsze rekordy (zakres dziedzinowy słowników) w okresie 2011–2013 w ujęciu liczbowym

